

Голові Разової спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
доктору педагогічних наук, професору
Сидоренко Вікторії Вікторівні

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри
технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського
інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» НАПН України

Кравченко Ганни Юріївни

на дисертаційне дослідження **Білоножко Олени Вікторівни**

«Розвиток педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – «Освіта» за спеціальністю – 011 «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність і доцільність проблеми дослідження, обраної Білоножко О. В., зумовлена тим, що формування і розвиток педагогічної культури вчителів в системі методичної роботи в нинішніх реаліях реформування української освіти, зокрема шкільної, набули особливого значення. Концептуальна трансформація підходів до навчання, утвердження засадничих принципів Нової української школи, що відображається в оновленні філософського підґрунтя і законодавчої бази освіти, вимагають розробки і утвердження нового бачення професійної культури педагога як цілісного системного утворення, що має динамічний характер.

Авторка презентує результати аналізу джерельної бази з досліджуваного питання і освітніх практик в аспекті методичної роботи, спрямованої на розвиток педагогічної культури вчителів, виокремлюючи низку суперечностей між:

- об'єктивною потребою українського суспільства у вчителях, здатних до постійного професійного розвитку, опанування нових методик і генерування власних методичних інновацій, та недостатньою налаштованістю вчителів на розвиток їх педагогічної культури в системі методичної роботи;
- актуальною потребою педагогічної практики в науково обґрунтованій технології розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв в системі методичної роботи й недостатнім рівнем теоретичної розробки зазначеної проблеми;
- усвідомленістю пріоритетності розвиненої педагогічної культури

вчителів в системі методичної роботи і поки ще недостатньо розвиненої системи заходів, спрямованих на підвищення педагогічної культури вчителів, а подекуди неготовністю вчителів ліцеїв до їх упровадження.

Отже, обраний ракурс дослідження педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

Дисертація виконана в межах наукової теми НДР «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (реєстраційний номер УкрІНТЕІ 0120U104637, дата реєстрації 30.10.2020р.). Тему затверджено вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (протокол № 10 від 19 грудня 2018 р.) і узгоджено на Координаційній раді Національної академії педагогічних наук України (протокол № 2 від 27 березня 2019 р.).

Дисертаційна робота виконувалась протягом 2018–2023 років та має певну логіку викладення матеріалу. Робота складається з анотацій (української та англійської), вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертаційне дослідження має потужну джерельну базу (список опрацьованих джерел складає 253 найменування, у тому числі 29 – іноземними мовами), що забезпечило комплексний підхід до вивчення теми розвитку педагогічної культури вчителів.

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження, його мета і завдання. Заявлені та вирішені в дисертації мета та завдання не лише відповідають загальним проблемам педагогічної науки, а й обумовлюють побудову дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи розвитку педагогічної культури вчителів», аргументовано виокремлено провідні методологічні підходи до вивчення означеного поняття, а саме: системний, культурологічний, компетентнісний, аксіологічний та синергетичний підходи. Докладно висвітлено зміст і структурно-критеріальну характеристику педагогічної культури ліцею як професійної компетентності. Проведений дисертанткою аналіз практики методичної роботи щодо розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв зумовив напрями дослідження.

У другому розділі «Технологія та умови розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи» позитивне враження справляє чітко окреслена логіка викладу матеріалу: від формулюванню і обґрунтуванню педагогічних умов розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи до культуротворчої технології «Розвиток педагогічної культури», що забезпечує реалізацію педагогічних умов, та структурних компонентів, відповідних критеріїв і показників оцінювання педагогічної

культури вчителя ліцею в системі методичної роботи. Важливо, що дисертантка подає вичерпну інформацію щодо культуротворчої технології у різних контекстах.

У третьому розділі дисертації «Експериментальна перевірка ефективності технології та умов розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи» здійснено експериментальну перевірку ефективності технології та умов розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи. На підставі порівняння результатів, отриманих в експериментальний спосіб, їх кількісного та якісного аналізу зроблено висновок про те, що запроваджені технологія та умови розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи переконливо доводять свою ефективність.

Найбільш вагомими здобутками, що отримані особисто та характеризують новизну дослідження, є такі результати: науково обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено культуротворчу технологію «Розвиток педагогічної культури»; критерії, показники та рівні педагогічної культури вчителів ліцеїв; умови розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи, а саме: координацію та інтеграцію методичної діяльності з розвитку професійної культури вчителів ліцеїв шляхом створення єдиного центру, що розробляє і планує цю діяльність, керує нею і здійснює постійний моніторинг результативності; створення навчально-методичного середовища, яке мотивує і стимулює вчителів ліцеїв до розвитку професійної культури; організацію ефективного обміну досвідом між ліцеями, методичними напрацюваннями у певних галузях знань; активне залучення вчителів ліцеїв до ознайомлення з надбаннями передової навчально-методичної інноватики; уточнено зміст поняття «педагогічна культура вчителя ліцею»; набуло подальшого розвитку загальне поняття професійної педагогічної культури, технологій методичної роботи та особливостей діяльності вчителів ліцею.

Результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня (міжнародних та всеукраїнських) та обговорювалися на засіданнях кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Основні теоретичні положення та висновки дослідження викладено у 15 публікаціях, із них 12 одноосібні, зокрема: 5 статей у фахових наукових виданнях України, 10 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Дисертаційна робота О. В. Білоножко перевірена на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи «Unichek», що не виявило порушень академічної доброчесності (ID перевірки: 1015988436).

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці:

методичних рекомендацій щодо розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи; форм методичної роботи відповідно до програми професійного розвитку на базі культуротворчої технології «Розвиток педагогічної культури»; навчально-методичного середовища «Розвиток педагогічної культури» на базі веб-сторінки офіційного сайту Кременчуцької гімназії № 1 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області (<http://surl.li/nromw>).

Результати дослідження можуть бути використані у процесі методичної підготовки вчителів ліцеїв, підготовці методичних комплексів, підручників і методичних посібників. Матеріали дисертаційного дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових розвідок з досліджуваної проблеми.

Звичайно, що дисертація О.В. Білоножко не позбавлена окремих недоліків і дискусійних місць, зокрема:

1. Можна посперечатися стосовно співвідношення Soft skills та Hard skills у структурі педагогічної культури вчителя.

2. Вважаємо, що у дослідженні потрібно було б більш детально зупинитися на визначенні співвідношення особистісного й діяльнісного аспектів у розвитку педагогічної культури вчителя.

3. Указуючи на наукову доцільність підрозділу 1.2 «Зміст і структурно-критеріальна характеристика педагогічної культури ліцею як професійної компетентності» та його новаторство у розкритті змісту та структури педагогічної культури вчителя ліцею, слід указати на те, що в наступних підрозділах і розділах бракує послідовного простеження формування не загалом педагогічної культури вчителя, а вчителя ліцею, зокрема такого специфічного компоненту педагогічної культури вчителя ліцею, як вміння проводити науково-дослідницьку роботу і керувати нею.

4. У тексті дисертації зустрічаються повтори окремих положень, зокрема, стосовно методологічних підходів.

5. Доречно було б, для підсилення методичного аспекту роботи у методичних рекомендаціях, надати план проведення семінарів, заходи, яких присвячені актуальним питанням, зокрема компенсації освітніх втрат, що впливають на розвиток педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

Висловлені зауваження і побажання не применшують значення роботи і внесок дисертантки у дослідження розвитку педагогічної культури вчителів у системі методичної роботи.

Достовірність та обґрунтованість одержаних авторкою результатів

забезпечуються, перш за все, використанням сучасних наукових методів. Заслужують на увагу якість і обґрунтованість внесених пропозицій. Приваблює в роботі й те, що її авторка постійно звертається до полеміки з приводу тієї чи іншої проблеми педагогічної культури вчителів в системі методичної роботи, не уникає дискусійних моментів, намагається висловити й обґрунтувати власну дослідницьку позицію.

Робота виконана на належному фаховому рівні. Завдання, вирішення яких передбачала дисертантка для реалізації поставленої мети, виконані. Відтак і мета роботи досягнута: системно вивчена проблема розвитку педагогічної культури вчителів у системі методичної роботи.

З урахуванням усього зазначеного вище вважаємо, що дисертація «Розвиток педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи», виконана Білоножко Оленою Вікторівною для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною працею, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами та доповненнями №34 від 21 березня 2022 року) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки», а її авторка, Білоножко Олена Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри технологій навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського
інституту неперервної професійної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України

Ганна КРАВЧЕНКО

Гідпис Ганни Кравченко
Головний інспектор з кадрів

